

University of Groningen

Modernisering strafvordering

Gritter, E.

Published in:
Tijdschrift voor Bijzonder Strafrecht & Handhaving

DOI:
[10.5553/TBSenH/229567002017003002008](https://doi.org/10.5553/TBSenH/229567002017003002008)

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:
2017

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):
Gritter, E. (2017). Modernisering strafvordering: verschoning en codificatie. *Tijdschrift voor Bijzonder Strafrecht & Handhaving*, 3(2), 100-101. <https://doi.org/10.5553/TBSenH/229567002017003002008>

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

Trending Topics

Modernisering Strafvordering: verschoning en codificatie

Mr. dr. E. Gritter*

Onlangs zijn de conceptboeken 1 (Strafvordering in het algemeen) en 2 (Het opsporingsonderzoek) van het nieuwe Wetboek van Strafvordering in consultatie gegaan.¹ Daarin is een gemoderniseerde regeling te vinden van het professionele verschoningsrecht in strafzaken. Enkele aspecten daarvan bieden aanleiding om in bredere zin stil te staan bij het nut van codificatie van jurisprudentiële regels in ons huidige strafrechtelijke stelsel, dat zich in hoge mate kenmerkt door een casuïstische benadering.

Volgens de plannen komt in Boek 1 een gemoderniseerde, algemene omschrijving van het verschoningsrecht (art. 1.6.2.2.2):

‘Getuigen die in de uitoefening van hun ambt, beroep of stand verplicht zijn tot een geheimhouding waarin besloten ligt dat het belang van de waarheidsvinding moet wijken voor het belang dat ieder zich vrijelijk en zonder vrees voor openbaring om bijstand en advies tot hen moet kunnen wenden, kunnen zich van het beantwoorden van bepaalde vragen verschonen. Zij kunnen zich slechts verschonen omtrent de wetenschap over hetgeen rechtstreeks verband houdt met deze specifieke taakuitoefening.’

Duidelijk blijkt dat toekenning van het verschoningsrecht ten opzichte van het huidige artikel 218 Sv is aan-

gepast.² De ratio van het verschoningsrecht is nu uitgedrukt, alsmede een verfijning van het *object* van verschoning: ‘de wetenschap over hetgeen rechtstreeks verband houdt met deze specifieke taakuitoefening’.

In Boek 2 wordt in artikel 2.7.6.2.2.2 met betrekking tot ‘gegevens of aan voorwerpen te ontlene informatie waarover het professioneel verschoningsrecht zich uitstrekt’ bij wijze van complement bepaald dat daarvan geen kennis wordt genomen. Vervolgens worden drie uitzonderingsgevallen opgesomd: (1) toestemming van de verschoningsgerechtigde, (2) het geval dat de voorwerpen of gegevens ‘voorwerp van het strafbare feit uitmaken of tot het begaan daarvan hebben gediend’ en (3) ‘zeer uitzonderlijke omstandigheden’ die maken dat het belang van de waarheidsvinding in een bepaald geval zwaarder weegt dan het belang dat eenieder zich zonder vrees voor openbaarmaking van hetgeen is toevertrouwd tot de hulpverlener kan wenden. Door de beoogde opname van de laatste categorie komt uiteindelijk mogelijk een codificatie tot stand van de ‘leer’ van de Hoge Raad die betrekking heeft op de ‘doorbreking’ van het verschoningsrecht.³

In de literatuur is diverse malen aandacht gevraagd voor het tekort aan normering dat het huidige Wetboek van Strafvordering aan de dag legt op het terrein van het professionele verschoningsrecht.⁴ In reactie daarop stelt de Toelichting op Boek 1 dat het ‘voor zowel de opspo-

* Mr. dr. E. Gritter is als universitair docent (straf)procesrecht verbonden aan de vakgroep Strafrecht en Criminologie van de Rijksuniversiteit Groningen, en is tevens redacteur van dit tijdschrift.

1. Zie <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2017/02/07/modernisering-van-het-wetboek-van-strafvordering-vordert-gestaag>, waarop tevens de bijbehorende toelichtingen te vinden zijn. Zie ook, in dit nummer, het artikel van Fanoy.

2. Art. 218 Sv luidt: ‘Van het geven van getuigenis of van het beantwoorden van bepaalde vragen kunnen zich ook verschonnen zij die uit hoofde van hun stand, hun beroep of hun ambt tot geheimhouding verplicht zijn, doch alleen omtrent hetgeen waarvan de wetenschap aan hen als zoodanig is toevertrouwd.’

3. Vgl. Toelichting Boek 1, p. 129.

4. Zie reeds geruime tijd geleden: F. Vellinga-Schootstra, ‘Het medisch verschoningsrecht in strafzaken’, *DD* 2009/60, p. 815 e.v.

rende en vervolgende instanties als de verschoningsge-rechtigde en de burger lastig (is) een volledig beeld te krijgen van de geldende regels.⁵ Om die reden is er volgens de Toelichting voor gekozen ‘de jurisprudentie van de Hoge Raad te codificeren’.

Het is evenwel de vraag wat we opschieten met de codificatie van de doorbreking. De codificatie van de relativering van het verschoningsrecht als zodanig in ‘zeer uitzonderlijke gevallen’ is toe te juichen. Klip en klaar wordt daarmee op formeel-wettelijk niveau vastgelegd, dat het professionele verschoningsrecht niet absoluut is. Uit het karakter van het uiterst belangrijke verschoningsrecht volgt dat eventuele uitzonderingen op hetzelfde niveau kenbaar moeten zijn. Met dat in gedachten had de Toelichting op dit punt kort en bondig kunnen zijn. Dat is zij echter niet. Uitvoerig wordt ingegaan op de door de Hoge Raad ontwikkelde factoren die van belang zijn om in een concreet geval te beoordelen of zich ‘zeer uitzonderlijke omstandigheden’ voordoen, die doorbreking van het verschoningsrecht rechtvaardigen. De zwaarte van de factoren wordt gezien, en de afwegingsfactoren worden geïllustreerd aan de hand van de jurisprudentie van de Hoge Raad over ‘doorbrekingsgevallen’.

De korte wettelijke aanduiding van de mogelijkheid van doorbreking van het verschoningsrecht in uitzonderlijke gevallen, in combinatie met de uitgebreide behandeling in de Toelichting van ‘toepassingsjurisprudentie’, laat zien waar het in de kern om draait: een wettelijke erkenning van een uitzondering die geen nadere sturing meebrengt. Los van de *mogelijkheid* van doorbreking zal de wet op dit punt niets nieuws brengen. Van een codificatie van ‘de’ jurisprudentie van de Hoge Raad teneinde een ‘volledig beeld’ te krijgen, is dus geen sprake. Maar ook dat is toe te juichen. Op het vlak van de doorbreking is de jurisprudentie uit de aard der zaak immers sterk casuïstisch, waarbij ‘stolling’ in wetgeving van al te gedetailleerde voorschriften vermeden zou moeten worden.⁶

Daarmee voldoet de voorgestelde wettelijke regeling van het verschoningsrecht op het punt van de doorbreking, zo valt te beweren, aan de onlangs door Van Strien in herinnering gebrachte (en door haar als zodanig benoemde) ‘aanwijzingen voor strafrechtelijke regelgeving’ die verspreid in het werk van Van Veen te vinden zijn.⁷ Een van deze regels betreft dat er voor te veel verfijning gewaakt moet worden; eerder dienen we – met inachtneming van zekere grenzen – te streven naar een ‘vergroving’ van rechtsregels teneinde kwaliteit

te waarborgen.⁸ Dit pleidooi sluit – weliswaar met een andere focus – aan bij de opinie van Buruma, die een lans heeft gebroken voor het onderscheid tussen ‘recht’ (dat in het wetboek thuishoort) en strikte (bureaucratische) ‘regels’ die wat hem betreft daaruit geweerd kunnen worden.⁹

Een en ander roept, op een ander niveau, vragen op rondom de verhouding wetgever-rechtspraak en de waarde (of het doel) van codificatie van het procesrecht in het algemeen.¹⁰ Uitgangspunt is wat mij betreft – en dit zou bij een eventuele herziening (ooit) van het Wetboek van Strafrecht niet anders behoren te zijn – om hooguit ‘kaderstellend’ in te steken, en voldoende ‘grijs gebied’ open te laten om jurisprudentiële verfijning en ontwikkeling niet te veel in de weg te staan. Want hoewel we ons schikken in een min of meer legistische, continentale rechtstraditie, mogen we ons ondanks het uitgedragen primaat van de wetgever (art. 1 Sv) toch zeker in de praktijk een *common law*-land noemen. De rechtsontwikkeling die daarin door de Hoge Raad, gezien zijn overzichtsarresten, op soms zeer verfijnde wijze wordt aangestuurd, staat daarbij op een zeer hoog plan. In zoverre kunnen dan ook vraagtekens worden gezet bij de wijze waarop het object van het verschoningsrecht in het voorgestelde artikel 1.6.2.2.2 is omschreven. De afgrenzing tot ‘de wetenschap over hetgeen *rechtstreeks* verband houdt met deze *specifieke* taakuitoefening’ valt – sterker uitgedrukt – in het licht van het bovenstaande zelfs af te keuren. Volgens de Toelichting op Boek 1 ‘moet (het) gaan om een daadwerkelijk verband en niet om een ver verwijderd, zijdelings verband.’¹¹ Dat is als uitgangspunt evident, maar overigens nauwelijks richtinggevend voor de praktijk en roept vooral nieuwe vragen op. Hier is duidelijk geen rekening gehouden met de noodzaak van ‘vergroving’ van rechtsregels; de gedetailleerdheid is gezien de evidentie eerder belerend te noemen richting de rechtspraak. Maar het wetboek, zo geldt toch nog steeds als grondbeginsel, is geen leerboek.¹²

5. Toelichting Boek 1, p. 129.

6. Vgl. op dit punt D.V.A. Brouwer, ‘Modernisering van het Wetboek van Strafvordering: poging tot een tussenbalans’, *Strafblad* 2017/15, p. 103, die reeds vraagtekens zet bij het in de wet opnemen van de enkele doorbrekingsmogelijkheid.

7. A.L.J. van Strien, ‘Het juridische wagenwiel van Van Veen en zijn “aanwijzingen voor de regelgeving”’, *Strafblad* 2016/68, p. 469 e.v.

8. Zie nader A.L.J. van Strien, ‘Het juridische wagenwiel van Van Veen en zijn “aanwijzingen voor de regelgeving”’, *Strafblad* 2016/68, p. 470 en 471.

9. Ybo Buruma, ‘Modernisering of codificatie’, *NJB* 2017 afl. 7, p. 441.

10. Zie de Toelichting op Boek 1, p. 14 e.v., voor een nadere positionering van het gemoderniseerde wetboek ten opzichte van de overige bronnen van procesrecht.

11. Toelichting Boek 1, p. 131 e.v.

12. Vgl. over dit grondidee van de inrichting van een codificatie J. De Bosch Kemper, *Gedachten over de beoefening en toepassing der aanstaande Nederlandsche wetgeving, voornamelijk in betrekking tot de tegenwoordige Fransche regtsgeleerdheid*, Amsterdam: Ten Brink & De Vries 1838, p. 6.